

Patologisk exportboom i en basarekonomi?

BOKANMÄLAN

Författaren till denna bok är den färgstarke chefen för Ifo-institutet i München och han har en lång rad av böcker bakom sig. Sinn har lyckats med konststycket att på några år bygga om det ärorika gamla Ifo till en fullfjädrad forskningsbyrå som har nära samarbete med universitetsvärlden. Detta ger honom ett utmärkt utgångsläge att framgångsrikt delta i den offentliga debatten om Tysklands och Europas ekonomiska framtid. Föreliggande bok är ett svar på den polemik hans föregående skrift, Sinn (2005), rörde upp. Inför den ekonomiskt engagerade läsekretsen i Tyskland har han både elokvent och med stor emfas målat upp en kritisk bild av den tyska ekonomin, med udden riktad mot gammaldags keynesianskt tänkande. Mest känd är han för att ha präglat uttrycket "basarekonomi", som alltså fått stå som titel till denna bok. Med "basar" menas att ingen egen tillverkning sker där, utan allt som exporteras och konsumeras är tillverkat utanför landet.

Även om tonen i boken stundom blir nästan profetisk i sin måleriska gestaltning är själva argumentationen strikt, ja nästan konventionellt nationalekonomisk. Texten är skriven så att en vid läsekrets ska kunna motta hans budskap. Argumentationen bygger på Heckscher-Ohlins modell för utrikeshandel, som också återges i en bilaga.

Det kapitalstarka landet handlar med det kapitalfattiga, rikt på arbetskraft. Enligt modellen kompletterar länderna varandra enligt sina komparativa fördelar: kapital mot arbete och vice versa. Båda vinner på detta genom att produktionsfaktorerna får en bättre allokering. Eller åtminstone borde det vara så. Men vad händer i det kapital-

starka landet om det har en rigid arbetsmarknad med den näst högsta lönenivån i världen? I stället för att den frigjorda arbetskraften övergår till branscher där den ännu är lönsam, går den ut i arbetslöshet. Då blir förlusten för hela den kapitalstarka ekonomin lätt större än vinsterna av landvinningarna för de kapitalstarka branscherna.

Detta menar Sinn har hänt i Tyskland. Den avancerade exporten säljer allt bättre, ja bäst i världen. Samtidigt består exporten av allt mindre inhemska faktorinsatser. Hans benämning är "patologisk exportboom". Därför är det ett allvarligt fel i en diagnos som tolkar den goda exportutvecklingen som att landet fortfarande har en i grunden konkurrenskraftig och sund ekonomi. Vad beträffar den andra insatsfaktorn, kapitalet, så är det bara att konstatera att investeringarna i Tyskland bromsade upp redan i början av 1990-talet och sökte sig allt mer till länder med högre avkastning. Med svaga insatser av båda produktionsfaktorerna har tillväxten följdriktigt blivit bland de lägsta inom OECD. Men, framhåller Sinn, förlusterna hade blivit ännu högre om man inte lagt ut arbetsintensiva produktionsfaser; då hade inte ens den mest avancerade industrin kunnat tävla prismässigt. Och hur hade man kunnat motstå arbetslöner på en sjundedel av de tyska i de nya närbelägna EU-medlemsstaterna? Man fick alltså lov att vräka lasten överbord för att alls hålla skeppet flytande. Skurkarna i dramet är den alltför platta och uppskruvade löneskalen och de alltför höga sociala bidragen.

Persson och Radetzki (2006) var nyligen inne på samma argumentation i denna tidskrift. Där visas på analogt sätt att reallönerna måste ner. Men alla håller med Samuelson (2004) att det inte är fråga om att europeiska löner ska tävla med kinesiska; i jämvikt kommer vi att stanna någonstans mittemellan.

Hans-Werner Sinn: *Die Basarökonomie. Deutschland: Exportweltmeister oder Schlusslicht?* (Basarekonomi. Tyskland: exportvärldsmästare eller jumbo?), Econ, 2005, 248 sidor, ISBN 10-430-18536-3.

Sinn har inte fått stå oemotsagd i den tyska debatten. Angreppen står keynesianerna för. Det kan enligt Sinn inte vara fråga om keynesiansk efterfrågebrist á la 1930-talet, när arbetslösheten oberoende av konjunktur har snudd på tolvprocentnivån och snarare visat en stigande än en sjunkande tendens. Lägg därtill de ofantliga insatserna i östra Tyskland i början av 1990-talet. De borde ju ha utgjort en keynesiansk efterfrågechock av hittills oskådad styrka. Men i stället har öst och väst divergerat. Vid återföreningen var BNP per capita i öst 61 procent av den i väst – nu ligger den på 59 procent.

Däremot kunde man säga att läget kanske inte är fullt så dystert som det utmålas. I slutet av boken skriver Sinn själv om åtgärder för att föra ut människor från den överksamma till den verksamma sektorn. Han framkastar idén om att subventionera lågavlönade tjänster och att över huvudtaget försöka minska den kil som finns mellan ett liv grundat på bidrag och ett produktivt sådant. Välkända tongångar även här, som dock av lätt begripliga skäl har svårt att vinna stöd bland dem som uppfostrats i en annan anda.

Sinn betonar att risken är stor att utvecklingen fortsätter i samma riktning och att de högproduktiva människorna då kan börja tröttna på att också bli högbeskattade, i synnerhet om de möter en tättnande oförståelse för innovationer. Då blir de enda verkligt konkurrenskraftiga, men också lätttrögliga, personerna

som ansvarar för företagsledning, planering, forskning och utveckling allt färre och hela systemet råkar i en nedåtgående spiral. Kan vi däremot se till att dessa får det svängrum de behöver och kan vi trygga fredliga och fungerande samhällen ser situationen mycket mindre mörk ut. USA har varit utsatt för precis samma trender och länge noterat god tillväxt och enbart friktionsarbetslöshet. Ändå är BNP per capita i USA 40 procent högre än EU-genomsnittet. Så bara det faktum att man är rik och därmed också har höga löner behöver inte betyda att man måste bli fattig på grund av globaliseringen. Men man bör vara medveten om problemen och handla klokt.

Sinns bok är mycket flyhänt och väl skriven och den har ett viktigt budskap som framförs på ett övertygande sätt. Synd att den tills vidare bara går att få på tyska.

Lars-Erik Öller

Professor emeritus, Stockholms universitet.

REFERENSER

Persson, M och M Radetzki (2006), "Kina, Sverige och globaliseringen", *Ekonomisk Debatt*, årg 34, nr 1, s 5-16.

Samuelson, P (2004), "Where Ricardo and Mill Rebut and Confirm Arguments of Mainstream Economists Supporting Globalization", *Journal of Economic Perspectives*, vol 18, s 135-146.

Sinn, H W (2005), *Ist Deutschland noch zu retten?* (Kan Tyskland ännu räddas?), Ullstein, Berlin.